

CRASSOSTREA GIGAS (THUNBERG, 1793) OP TEXEL

door R.W.B. Bruins

Tijdens mijn in augustus jl. op Texel doorgebrachte vakantie trof ik bij het zoeken naar keverslakken tot mijn verbazing een levende oester aan. Het dier zat met zijn schelp beduidend hoog boven de laagwaterlijn vastgehecht op de basaltblokken van de waddenzeedijk. Bovendien had de schelp een opvallend geelachtige kleur, zodat het al direkt duidelijk was dat dit niet in ons bekende soort Ostrea edulis L. kon zijn.

Een meer nauwkeurig onderzoek leverde nog een twintigtal vondsten op, waarvan ik slechts enkele heb verzameld. Opvallend was dat alle exemplaren jonge dieren waren van één, hooguit twee jaar oud. Verder leverde het nadere speurwerk als conclusie op dat deze oestertjes alleen voorkwamen op een stuk dijk van 100 à 150 meter ten noorden van het inlaatbassin van

de electriciteits - annex zoetwaterfabriek - bij Oudeschild.

Dit wekte het vermoeden op dat het voorkomen òf te maken heeft met het lozen van vrij warm koelwater òf met een mogelijke kweek in het inlaatbassin. De nadere inspectie van dit binnendijks liggende bassin - waarvan de waterstand toevalligerwijs aan de lage kant was - wees uit dat daarin grotere en oudere exemplaren van 6 à 7 jaar voorkomen. Deze dieren bleken met hun schelp vooral vastgehecht te zitten op de basaltblokken aan de voet van het onderste (stenen) gedeelte van het dijklichaam. Aan de rand van het bassin verzamelde ik een zeer fraai exemplaar met een lengte en breedte van circa 10 centimeter.

Vooraf de determinatie van deze grotere exemplaren leverde als resultaat op dat de vorsten betrekking hebben op de soort Crassostrea gigas (Thunberg, 1793) of wel de Japanse oester.

Navraag bij de electriciteitscentrale naar de mogelijke herkomst leverde slechts als informatie op dat men bij het bedrijf bekend was met het al enige tijd voorkomen van oesters in het bassin, aangezien bij de laatste schoonmaakbeurt - om de 4 à 5 jaar - in maart 1982 (waarbij het waterpeil wordt verlaagd) de soort voor het eerst was aangetroffen en een flink maaltje voor de consumptie naar huis was meegenomen. Van een proef met kweken was naar men wist nooit sprake geweest.

Een natuurlijke overbrenging vanuit Zeeland - waar Crassostrea gigas voorkomt - kan vrijwel uitgesloten worden geacht. Dit niet alleen op grond van de duur van het larvale stadium van ongeveer 3 weken, maar mede op grond van het stroompatroon waarmee het zeewater het Waddengebied binnenkomt. Derhalve richtte mijn verder speurwerk naar de mogelijke herkomst van de populatie zich op overbrenging door de mens.

Bij het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) en het Rijks Instituut voor Natuurbeheer (RIN) was het voorkomen van deze oester in het inlaatbassin van de electriciteitsfabriek en langs de waddendijk in het geheel niet bekend. Wel bleken door het Rijks Instituut voor de Visserij-Onderzoek (RIVO), dat eerder het gebouwencomplex van het RIN in gebruik had, in de toen in gebruik zijnde kweekvijvers van dit complex proeven met mossel- en oesterteelt te zijn gedaan. Dat was in de jaren 1976 tot en met 1978, waarbij - naar de heer Drs A.C. Drinkwaard van het RIVO meedeelde - in het eerste jaar ook Crassostrea gigas tussen het aangevoerde broedsel bleek voor te komen. De proef beperkte zich echter wat de oesters betreft tot Ostrea edulis, zodat de hele populatie van C. gigas na het eerste jaar is vernietigd. Gezien dit gegeven is het vanwege de ouderdom van laatstbedoelde exemplaren niet goed mogelijk dat indertijd larven - bijvoorbeeld door vogels - zouden zijn overgebracht van deze kweekvijvers bij 't Horntje, naar het een tiental kilometers noordelijker gelegen inlaatbassin bij Oudeschild.

Een andere mogelijkheid is de aanwezigheid van enkele mosselkwekers op Texel, die hun percelen hebben in de omgeving van de IJzeren Kaap (eveneens ten noorden van Oudeschild). Verschillende geraadpleegde instituten achten de overkomst van oesterlarven met mosselbroed uit Zeeland uitgesloten, omdat al jaren een verbod zou gelden voor het transport vanuit de Zeeuwse wateren. Dit verbod is van kracht voor al het vervoer van mosselbroed naar de westelijke Waddenzee, zowel vanuit Zeeland als vanuit het oostelijk gedeelte van het waddengebied, om te voorkomen dat de gevreesde oesterziekte wordt overgebracht.

Bij navraag bij het Ministerie van Landbouw en Visserij naar de feitelijke datum waarop dit verbod van kracht is geworden bleek dit departement al sinds een maand of 5 op de hoogte te zijn van het voorkomen van C. gigas in en bij het inlaatbassin van de electriciteitsfabriek bij Oudeschild. Een en ander was gemeld door een inspecteur van dit ministerie, die mij overigens mededeelde dat tot een jaar of 3 terug wel degelijk transporten van mosselbroed vanuit Zeeland naar Texel hadden plaatsgevonden.

Hoewel het niet uitgesloten moet worden geacht dat iemand als grap enige exemplaren vanuit Zeeland heeft meegenomen en in het inlaatbassin heeft uitgezet, lijkt het aannemelijk dat met mosselbroed overgebrachte oesterlarven in de jaren zeventig via de toevoersluis in het bassin zijn terechtgekomen en dat zij zich daar vanwege de gunstige omstandigheden goed hebben weten te handhaven. De temperatuur van het water in het bassin blijft namelijk ook in de winter redelijk hoog omdat de lozing van het koelwater van de fabriek - dat 's zomers via een aparte leiding plaats vindt - 's winters geschiedt via recirculatie door het bassin.

Voorts mag, naar ik meen, de conclusie worden getrokken dat de langs de waddendijk zelf voorkomende exemplaren via het buitendijks lozen van koelwater zijn verspreid. Dit verklaart vermoedelijk tevens het beperkte stuk dijk, waarop zij voorkomen. Dat deze jonge exemplaren zich op de waddendijk hebben weten te handhaven zal wel te danken zijn geweest aan de tamelijk zachte winter van 1982 op 1983. Of de soort dit buiten het toch beschermd milieu van het inlaatbassin kan volhouden, zal evenwel moeten blijken.

GERAADPLEEGDE INSTITUTEN EN INSTELLINGEN:

Delta-instituut te Yerseke.

Ministerie van Landbouw en Visserij te 's-Gravenhage.

Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee in 't Horntje (Texel).

Productschap voor Vis en Visproducten (mosselzaken) te Bergen op Zoom.

Rijks Instituut voor Natuurbeheer in 't Horntje (Texel).

Rijks Instituut voor Visserij-Onderzoek te IJmuiden (en Yerseke).